

Bučni vodeni bik

U ovom redu ptica zabilježenih u Bosni i Hercegovini nalazi se ukupno 13 vrsta. Dosad je opisano šest, a u nastavku slijedi pregled preostalih sedam vrsta ptica iz reda rodarica

Piše: Velid Delić

1. Žuta čaplja *Ardeola ralloides* njemački: *Rallenreiher*

Ova čaplja je naša gnjezdarica i selica. Posljednjih dvadesetak godina opaženo je da joj broj na gniježdenju kod nas opada. Pri selidbi je bilježena u aprilu i maju, te u avgustu i septembru. U nekoliko navrata zabilježena je i zimi. Jedan primjerak je ubijen na Bari Starači (Odžak) 12. februara 1983. godine i pohranjen u zbirku lovišta "Mera".

Gnijezdi se u močvarnim staništima, uz stajačice, jezera, ribnjake i rijeke s gustim drvećem. Gnijezdo od suhog pruča i rogoza pravi na drveću, ali i u gustišu blizu vode. Od maja do juna snese četiri do pet zelenoplavih jaja (38,4mm x 28,6mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 18 do 23 dana i brinu o mladim čučavcima.

Prehrana: žabe, ribe, vodeni i drugi kukci.

U području gniježdenja boravi od maja do septembra. Prezimljuje u široj zoni Sredozemlja. Za blagih zima bilježena je i na Hutovom Blatu.

2. Čapljica voljak *Ixobrychus minutus* njemački: *Zwergrohrdommel*

Čapljica voljak ili mala čaplja gnijezdi u močvarnim staništima Bosne i Hercegovine. Selica je. U području gniježdenja boravi od aprila do septembra. Prezimljuje u sjevernoj i istočnoj Africi.

Čunjasto, plitko, dobro zaklonjeno gnijezdo pravi uz samu vodu na trsci, rogozu ili grmlju. Od kraja maja do početka jula snese pet do sedam bijelih jaja (34,7mm x 26,5mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 16 do 19 dana i brinu se o čučavcima koji

sa četiri do pet sedmica postanu samostalni.

Prehrana: vodeni kukci, male ribe, žabe, puževi i crvlike životinje.

3. Čaplja govedarica *Bulbulus ibis* njemački: *Kuhreiher*

U literaturi postoji samo jedan podatak o nalaženju čaplje govedarice u Bosni i Hercegovini koji potiče s kraja prošlog stoljeća, 1888. godine. Tada je ubijen jedan primjerak u Posavini, Donji Svilaj, općina Odžak (Hirtz 1936.) i pohranjen u zbirku Zemaljskog muzeja u Sarajevu.

Koliko je ova ptica rijetka i u našem širem okruženju, interesantni su podaci da je u Hrvatskoj zabilježena samo tri puta u posljednjih 200 godina: 1887., 1965. i 1986. godine (Jelena Kralj, 1997.). U literaturi su pod upitnikom spominjani nalazi koji se odnose na Crnu Goru 1934., Vojvodinu 1886., 1892., 1905. i 1957., te Makedoniju 1935. godine. (S.D. Matvejev, 1973.).

Inače, ova vrsta je, kao gnjezdarica i stanarica, rasprostranjena u Evropi samo na jugu Portugala i Španije, a od 1969. godine gnijezdi mjestimično i u južnoj Francuskoj. Uz to, brojna je gnjezdarica izvan Evrope, u

zemljama srednje i južne Azije, Afrike, srednje i južne Amerike.

Gnijezdi se kolonijalno na drveću, ponekad i s drugim vrstama čaplji. Također, gnijezda pravi i u grmlju i tršćaku. U maju snese četiri do pet svijetloplavih jaja (45,7mm x 43,2mm). Mužjak i ženka sjede na jajima i brinu o čučavcima.

Rado se zadržava na ispaši među stokom, osobito kod govoda, hraneći se njihovim nametnicima (krpeljima). Vjeruje se da joj otuda, na mnogim jezicima, i potiče ime - "govedarica".

4. Bukavac nebogled ili vodeni bik

Botaurus stellaris

njemački: *Grosse Rohrdommel*

Ova vrsta je rasprostranjena ovo u cijeloj srednjoj i južnoj Evropi, a također gnijezdi u srednoj Aziji i sjeverozapadnoj Africi. U našoj zemlji je gnijezdarica i skitalica u močvarnim staništima uz stajačice i tekuće vode sa širokim pojasom trske i rogoza. Živi veoma skrovito, naročito za vrijeme gniježdenja, kada ga je teško opaziti. Otkriva ga, međutim, njegov daleko čujan i bučan zov. Češće se vida u jesen i zimi, kada je bilježen i izvan područja gniježdenja.

Skriveno gnijezdo pravi od šaša i rogoza na ravnoj obali, tik uz vodu, ili u gustoj trsci iznad do koljena plitke vode. Snese u maju ili početkom juna četiri do šest maslinastosmedih jaja (52,3mm x 38,7mm). Ženka sjedi na jajima 25 do 26 dana. Čučavci sa pet sedmica napuštaju gnijezdo (izliječu u okolinu), a samostalni su sa osam sedmica starosti.

Prehrana: ribe, žabe, krupniji kukci, crvolike životinje, gušteri, miševi, povremeno mladunčad ptica močvarica.

5. Gak kvakavac ili noćna čaplja

Nycticorax nycticorax

njemački: *Nachtreiher*

Gak je naša gnijezdarica i selica. Gnijezdi se u dolini Save i donjem toku Bosne, dolini Neretve i na Hutovom Blatu, mjestimično i drugdje, na odgovarajućim lokalitetima u unutrašnjosti zemlje. U području gniježdenja zadržava se od maja do septembra. Prezimljuje u tropima Afrike. Pri selidbi je bilježen u mnogim našim ravničarskim predjelima, od marta

do maja, te od avgusta do septembra.

Udubljeno gnijezdo od suhih grančica pravi na drveću blizu vode ili u gustom šiblju. U drugoj polovini maja ili početkom juna snese četiri do pet plavozelenih jaja (48,7mm x 35,3mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 21 dan i brinu se o mladima koji napuste gnijezdo sa četiri sedmice, ali ih hrane i izvan gnijezda do njihove samostalnosti, koja nastupa sa osam sedmica.

Prehrana: žabe, ribe, crvolike životinje, gušteri i kukci.

Inače, gakovci su za promatračeve oko privlačne ptice, osobito zbog skladne obojenosti perja, krupnih crvenih očiju i dugog zatiljnog perja koje dostiže do sredine leđa.

6. Blistavi ibis ili turkoč

Plegadis falcinellus

njemački: *Brauner Sichler*

Blistavi ibis je naša gnijezdarica i selica. S kraja prošlog i prvih decenija ovog stoljeća bio je brojniji na gniježdenju. Reiser i noviji autori ga spominju kao redovitu i brojnu gnijezdaricu u Posavini, gdje je posljednjih decenije gniježdenje sve rjeđe. U mnogim krajevima Bosne i Hercegovine bilježen je za vrijeme selidbe u martu i aprilu, te od avgusta do oktobra. Rijetko kad u novembru i decembru, a u literaturi postoji podatak da je opažen u januaru (Obratil, 1969.) - što je za ovu vrstu selice izuzetna rijetkost, jer prezimljuje u tropskoj Africi.

Životni prostor su močvarna područja, područja s trskom, rogozom ispresjecana grmljem vrbe i joha. Gnijezdo od trske pravi na tlu ili niskom grmlju. Gnijezdi se u kolonijama jedanput godišnje. Od sredine maja do početka juna snese tri do pet

plavozelenih jaja (52,4mm x 36,7mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 21 dan i brinu o čučavcima koji napuštaju gnijezdo sa 14 dana, sa 24 mogu letjeti, ali se do potpune samostalnosti vraćaju u gnijezdo jer ih svi odrasli iz kolonije hrane.

Prehrana: krupniji kukci i njihove ličinke, mekušci, sitni vodozemci i crvolike životinje.

7. Bijela žličarka

Platalea leucorodia

njemački: *Löffler*

Bijela žličarka je u našoj zemlji bilježena kao redovita gnijezdarica jedino u Posavini u močvarnim staništima, duž desne obale Save. Selica je. Gnijezdi se u kolonijama, na teško pristupačnim mjestima, u gustom ševaru i grmlju. Od maja do sredine juna snese tri do šest mutno bijelih jaja sa smeđim mrljama (67,5mm x

45,8mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 21 do 25 dana i brinu o čučavcima koji su samostalni sa sedam sedmica života.

Prehrana: vodeni kukci, ličinke, punoglavci, ribe, riblji mrijest, školjke i puževi.

U gnjezdilištu boravi od aprila do septembra. Prezimljuje u tropima Afrike.

U mnogim dijelovima zemlje vida se na selidbi u matru, aprilu, te od septembra do kraja oktobra. Ponekad se, u manjim jatima, zadržava na stajačicama, ribnjacima i na Hutovom Blatu do novembra.

Prema kartiranju gnijezdarica, provedenom krajem 80-tih godina u organizaciji Zavoda za ornitologiju JAZU, Zagreb, na području bivše Jugoslavije, podijeljenom po popisnim krugovima za svaku republiku, odnosno pokrajinu, bijela žličarka nije uvedena u popis gnijezdarica Bosne i Hercegovine.

